

Københavns Kommune
CO₂ regnskab 2008

April 2009

COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby
Telefon 45 97 22 11
Telefax 45 97 22 12
www.cowi.dk

Københavns Kommune
CO₂ regnskab 2008

April 2009

Dokumentnr. P- 69934-B-1
Version 01
Udgivelsesdato 1. april 2009

Udarbejdet JAM/RUKL
Kontrolleret CWN
Godkendt CWN

Indholdsfortegnelse

1	Introduktion	3
2	Sammenfatning af resultater	5
3	Elforsyning	7
4	Fjernvarmeforbrug	12
5	Individuel opvarmning og procesvarme	13
5.1	Husholdninger og Handel og service	13
5.2	Individuel opvarmning og procesvarme i industrien	15
5.3	Individuel opvarmning landbrug og gartnerier	16
6	Bygas	17
7	Trafik	18
7.1	Vejtrafik	18
7.2	Togtrafik	18
7.3	Flytrafik	19
7.4	Skibstrafik (rutetrafik)	20
7.5	Fiskeri	20
7.6	Non-road industri	20
7.7	Non-road landbrug og skovbrug	21
7.8	Non-road have/hushold	21
8	Procesemissioner	22
8.1	Industrielle processer	22
8.2	Raffinaderier og flaring	22
8.3	Opløsningsmidler	22

9	Landbrug	24
10	Arealanvendelse	25
10.1	Etablering af vådområder	25
10.2	Parker og vejtræer	25
10.3	Forbrug af handelsgødning, kalk og spagnum	25
10.4	Skove	25
11	Affald	26
12	Spildevand	29

1 Introduktion

Københavns Kommune har udarbejdet denne basiskortlægning for 2008 af den samlede CO₂ emission fra kommunen, med henblik på at følge op på klimaplanen frem mod 2015. Klimaplanen er fremlagt til offentlig høring i marts 2009. Københavns Kommune og COWI har indsamlet tal både for kommunen som geografisk enhed og som virksomhed i det omfang tallene var tilgængelige.

For elforbrug, varmekorbrug, trafik og procesemissioner er der kun foretaget en opgørelse af emissionen af drivhusgassen CO₂. Opgørelse af andre drivhusgasser som metan (CH₄) og lattergas (N₂O) er vanskelige at foretage for disse sektorer, og betyder ganske lidt i den samlede opgørelse.

Bidraget fra affaldsdeponering er opgjort som ren CH₄ emission fra lossepladsgas, der er omregnet direkte til den CO₂ emission der opstår ved forbrænding af lossepladsgassen og bidraget fra spildevand, der omfatter emission af CH₄ og N₂O er opgjort og omregnet til CO₂ ækvivalenter. CH₄ har en drivhusgasvirkning der svarer til 23 x CO₂, og N₂O har en virkning der svarer til 296 x CO₂.

Kortlægningen er gennemført på grundlag af den CO₂-beregner COWI og DMU har udviklet for Klimaministeriet og KL i 2008. Der er dog i nogle tilfælde anvendt mere specifikke tal end dem der produceres af beregneren. Det drejer sig om følgende:

- For elforbrug er der anvendt en korrigeret emissionsfaktor i forhold til CO₂ beregneren, idet der er fremkommet nye oplysninger om emissionsfaktoren ved affaldsforbrænding, som er indarbejdet i kortlægningen.
- For Fjernvarme er der direkte anvendt en CO₂ emissionsfaktor og et fjernvarmekorbrug oplyst af Københavns Energi (KE). Det skyldes at CO₂ beregneren skal bruge den samlede virkningsgrad af fjernvarmesystemet som iflg. KE er en fortrolig oplysning. Der er også for fjernvarme korrigeret for de nye emissionsfaktorer for affald.
- For individuel opvarmning er der anvendt flere beregningsmetoder, idet CO₂ emissionen dels er beregnet efter CO₂ beregnerens metode og dels efter skønnet energiforbrug oplyst af KE. Begge metoder er angivet, da de giver ret forskellige tal. Det er valgt at bruge KEs skøn i den samlede

opgørelse, da de også anvendes i varmeplanlægningen for Københavns Kommune.

- For CO₂ emissionen fra Non-road trafik i industrien (gravemaskine, trucks mv.) er beregningen udført ved at korrigere landsemissionen for Non-road trafik, industri med et forholdstal mellem byggeomkostninger i København og byggeomkostninger på landsplan (i CO₂ beregneren anvendes et forholdstal mellem antal indbyggere, men det giver et urealistisk højt tal i Københavns kommune).
- For CO₂ emissionen fra Non-road have/hushold er landsemissionen fordelt efter antal parcel-, række-, kæde-, dobbelthuse og døgninstitutioner i stedet for efter antal indbyggere.
- For affald er CO₂ emissionen beregnet på basis af konkrete vurderinger af hvor store mængder gasdannende affald der deponeres (i CO₂ beregneren opgøres kun mængder af dagrenovation, erhvervsaffald mv. der er deponeret, men det er kun dele af dette der er gasdannende). Disse vurderinger er udført af COWI for AV-miljø.

Samlet set er kortlægningen for en række områder baseret på pålidelige og detaljerede data for CO₂ emissionen, men der er stadig en række områder hvor kortlægningen med tiden bør forbedres. For at give en indikation af datakvaliteten er der i den følgende Tabel 1 angivet et såkaldt Tier niveau for kortlægningen, hvor Tier 1 angiver en opgørelse på det mest basale niveau og Tier 3 på det mest detaljerede niveau, som følger:

Tier 1: Typisk landsemission (fra DMU) x antal indbygger i kommunen/antal indbyggere i Danmark

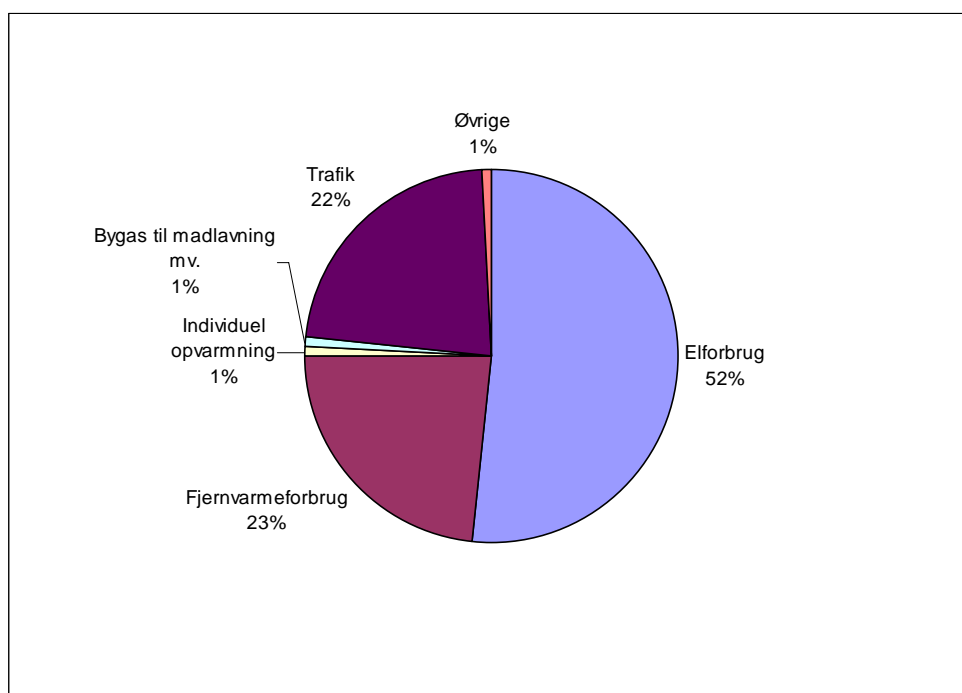
Tier 2: Forbrug (fra kommunen) x emissionsfaktor

Tier 3: Som Tier 2, men baseret på konkrete oplysninger fra enkeltkilder

2 Sammenfatning af resultater

Den samlede CO₂ emission fra Københavns Kommune er i 2008 opgjort til **2.445.520 tons**, fordelt som vist i Figur 1 og Tabel 1.

Figur 1 *Fordeling af den samlede CO₂ emission på kilder indenfor Københavns Kommune som geografisk område i 2008.*

De 22 % under "trafik" i Figur 1 omfatter: Vejtrafik, Togtrafik, Flytrafik, Skibstrafik, Non-road industri og Non-road have/hushold.

"Øvrige" i Figur 1 omfatter: Procesemissioner, industri, opløsningsmidler, arealanvendelse, affaldsdeponering og spildevand

Tabel 1 Fordeling af den samlede CO₂ emission fra Københavns kommune som geografisk område i 2008, på sektorer.

Aktivitet	Datakvalitet udtrykt ved Tier niveau	CO ₂ emission i tons/år i 2008
Elforbrug	1	1.257.798
Fjernvarmeforbrug	1	569.458
Individuel opvarmning, Handel og Service samt husholdninger	1	29.811
Individuel opvarmning og procesvarme, Industri	1	181
Individuel opvarmning, landbrug og gartnerier	-	0
Bygas til madlavning	2	17.923
Vejtrafik	3	396.647
Togtrafik (inkl. eldrevne tog)	3	57.648
Flytrafik	1	10.039
Skibstrafik	1	42.678
Fiskeri	-	0
Non-road industri	1	36.723
Non-road landbrug og skovbrug	-	0
Non-road have/hushold	1	3.244
Procesemissioner, industri	2	3.095
Opløsningsmidler	1	8.193
Landbrug og skovbrug	-	0
Arealanvendelse	2	260
Affaldsdeponering	3	710
Spildevand	2	11.112
I alt		2.445.520

Den samlede emission fra Københavns Kommune udgør derved **4,7 tons pr. indbygger**, ved et indbyggertal på 518.574 1. januar 2009¹.

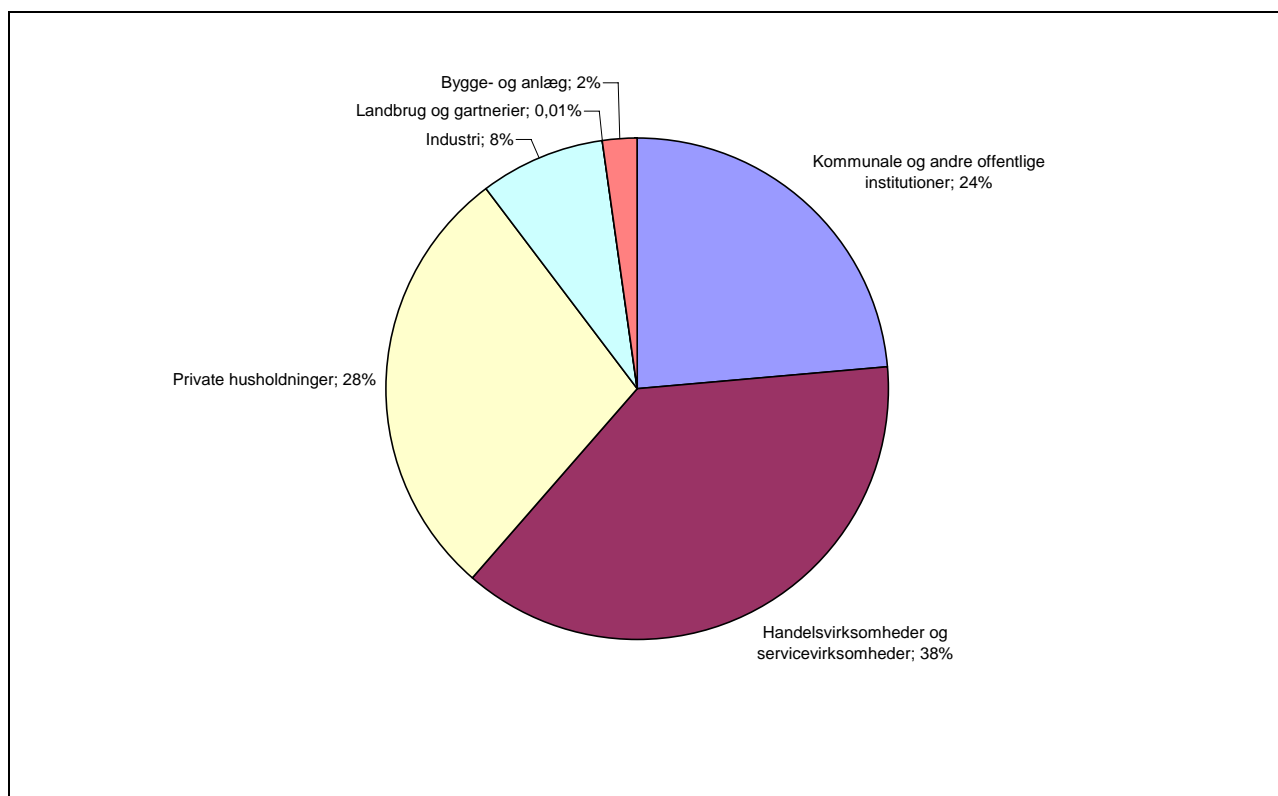
CO₂ emissionen fra Københavns Kommune som virksomhed er ikke opgjort i 2008 regnskabet.

¹ Hvis man yderligere foretager en korrektion for VE el, som beskrevet i afsnit 3, bliver den samlede CO₂ emission fra Københavns Kommune reduceret til 2.306.127 tons/år, svarende til 4,4 tons CO₂ pr. indbygger.

3 Elforsyning

Oplysninger for elforbruget i Københavns Kommune er indhentet hos DONGenergy, der oplyser et elforbrug som vist i tabel 2. Elforbrugets fordeling på sektorer er vist i Figur 2.

Figur 2 Fordeling af CO₂ emissionen i 2008 fra elforbrug på sektorer

Tabel 2 Elforbrug og CO₂ emission fra elforbrug i Københavns Kommune, 2008 (uden korrektion for VE elproduktion), fordelt på sektorer

Sektor	Elforbrug i MWh/år (eks. eldrevet togdrift og elopvarmning af private husholdninger)	CO ₂ emission beregnet efter 200 % metoden, tons/år
Kommunale og andre offentlige institutioner	580.777	296.537
Handelsvirksomheder og servicevirksomheder	929.362	474.521
Private husholdninger *1	697.899	356.338
Industri	199.299	101.759
Landbrug og gartnerier	199	102
Bygge- og anlæg	55.898	28.541
I alt	2.463.433	1.257.798

¹ eksklusiv elopvarmning på 17.839 MWh/år, som er medregnet under opvarmning

Der er ved beregning af CO₂ emissionen anvendt en Tier 1 i CO₂ beregneren, hvilket medfører at CO₂ emissionen er beregnet efter den såkaldte 200 % metode² der anvender en fast varmekoefficient på 200 % i kommunens kraftvarmeforsyning. Det medfører at kun en lille del af den samlede CO₂ emission tilskrives fjernvarme. Denne metode er den mest simple metode til at fordele emissionen på el og varme, og den anvendes på nuværende tidspunkt af Københavns Energi i deres opgørelser af emissionen fra fjernvarme og af Energinet.dk i opgørelsen af CO₂ emissionen fra elforbrug. Et alternativ til denne metode er at bruge en Tier 3 metode, der anvender den såkaldte merbrændselsværdimetode, som er den mest præcise metode til fordeling af emissionen på varme og el, men som kræver flere informationer om de enkelte værker. Disse informationer har KE ikke haft mulighed for at levere på nuværende tidspunkt.

CO₂ emissionen er beregnet ved at bruge en emissionsfaktor for Øst Danmark fra Energinet dk fra 2008 på 481 kg CO₂/MWh, beregnet efter 200 % metoden. Denne faktor er korrigeret med et nettab på 5 % jf. Energinet dk's vejledning, så emissionsfaktoren bliver 506 kg CO₂/MWh. Dette tal er dog yderligere korrigeret med hensyn til emissionsfaktoren for affald som følger.

² 200 % metoden betyder at CO₂ emission fra el og varme i et kraftvarmeanlæg fordeles som følger:

$$\text{CO}_2 \text{ udledt varme} = (\text{Varmeproduktion}/2) \times \text{CO}_2 \text{ udledningsfaktoren brændslet}$$

$$\text{CO}_2 \text{ udledt elproduktion} = \text{CO}_2 \text{ total udledt} - \text{CO}_2 \text{ udledt varme}$$

En del af den producerede energi til både el og fjernvarme er baseret på affald. Ved beregning af CO₂- emissionen fra affaldsforbrændingsanlæg er der i Energinet dk's emissionsfaktor anvendt en emissionsfaktor på 17,6 kg CO₂/GJ produceret ved hjælp af affald. I forbindelse med et LCA- studie udført for affald Danmark, som bl.a. tager udgangspunkt i konkrete målte affaldssammensætninger, kom det frem, at emissionsfaktoren formentligt mere korrekt ligger på 34 kg ækvivalent CO₂ pr. GJ. Hvis denne emissionsfaktor anvendes for affald medfører det, at Energinet dk's emissionsfaktor skulle korrigeres med en faktor 1,01 for 2005, og samme forhold antages at være retvisende for 2008.

Emissionsfaktoren der er anvendt til beregning af CO₂ emissionen fra elforbrug i Københavns Kommune bliver dermed $1,01 \times 506 = \underline{511 \text{ kg CO}_2/\text{MWh}}$.

Som udgangspunkt kan der ikke ved brug af Tier 1 i CO₂ beregneren godskrives for produktionen af VE elektricitet i Københavns Kommune. Efter aftale med kommunen er der dog manuelt foretaget en beregning af godskrivningen svarende til den metode der anvendes ved Tier 2 i CO₂ beregneren. Denne beregnede godskrivning er dog ikke indregnet i den samlede opgørelse af CO₂ emissionen fra Københavns kommune i Figur 1 og Tabel 1, men er medtaget for at have mulighed for at sammenligne med andre kommuner såfremt de foretager godskrivning. Godskrivningen sker ved, at kommunens VE-elproduktion efter inkludering af nettab modregnes kommunens elforbrug. Ved samtidig at trække kommunens VE-elproduktion ud af den gennemsnitlige emissionsfaktor for det samlede elnet³ undgås det, at VE-elproduktionen i kommunen dobbeltkonteres. Dette er illustreret nedenfor, hvor der her er taget udgangspunkt i perioden 2008-2009, hvor Københavns Kommune vil være en del af det afgrænsede Østdanske elnet.

$$CO_{2el,VEkorrig} = [Elf_{KK} - VEprod_{KK} (1 - nettab)] \cdot \left[\frac{Elf_{\text{ØstDK}} \cdot EF_{\text{ØstDK,an forbr}}}{Elf_{\text{ØstDK}} - VEprod_{KK} (1 - nettab)} \right]$$

Hvor CO_{2el,VEkorrig} er CO₂-emissionen fra elforbruget i KK korrigeret for VE-elproduktion, Elf_{KK} er elforbruget i KK, VEprod_{KK} er den samlede VE-elproduktion på anlæg inden for KK's grænser, nettab er det samlede transmissions- og distributionstab i elnettet opgjort af Energinet.dk (0,07 svarende til 7 %), Elf_{ØstDK} er det samlede elforbrug i Østdanmark opgjort af Energinet dk (13.418.000 MWh/år i 2008) og EF_{ØstDK,an forbr} er den gennemsnitlige emissionsfaktor for Østdanmark ved forbruger korrigeret for den nye affaldsemissionsfaktor (511 kg CO₂/MWh i 2008).

Det kan bemærkes, at hvis VE-elproduktionen sættes til nul, bliver udtrykket reduceret til $CO_{2el,VEkorrig} = Elf_{KK} \cdot EF_{\text{ØstDK,an forbr}}$, hvilket svarer til en beregning uden korrektion for VE-el i kommunen.

VE-elektricitet er opgjort til:

³ For Københavns Kommune vil det omgivende elnet være det Østdanske fra 2005-2009 og fra 2010 det samlede danske elnet som følge af etableringen af Storebæltskablet.

Tabel 3 VE-elproduktion i Københavns kommune, 2008

Forsyningsform	Del af det samlede elforbrug i MWh/år
Solceller	450
Vindmøller	105.854
Affald	141.525
Biomasse	105.215
I alt	353.044

I opgørelse af VE-elproduktionen er medtaget den produktion som Københavns Kommune har påvirket til at blive gennemført.

El-produktionen fra solceller er opgjort af DONGenergy. Elproduktionen fra vindmøller inkluderer Middelgrunden og øvrige vindmøller i Københavns kommune, ud fra data fra Energistyrelsen. VE-el fra affald er oplyst i Amagerforbrændingens årsrapport fra 2008. Biomasse elproduktionen er oplyst dels i Amagerværkets grønne regnskab, idet den grønne andel er omregnet pba. energiindhold og dels i elproduktionen fra renseanlæg oplyst i Lynettefællesskabets grønne regnskab i 2007.

Ved godskrivningen for affaldsbaseret VE medregnes dog kun den del af elproduktionen der kan regnes CO₂ neutral. Det betyder at der ikke kan korrigeres for den del af affaldet der er baseret på fossile brændsler som f.eks. plastic.

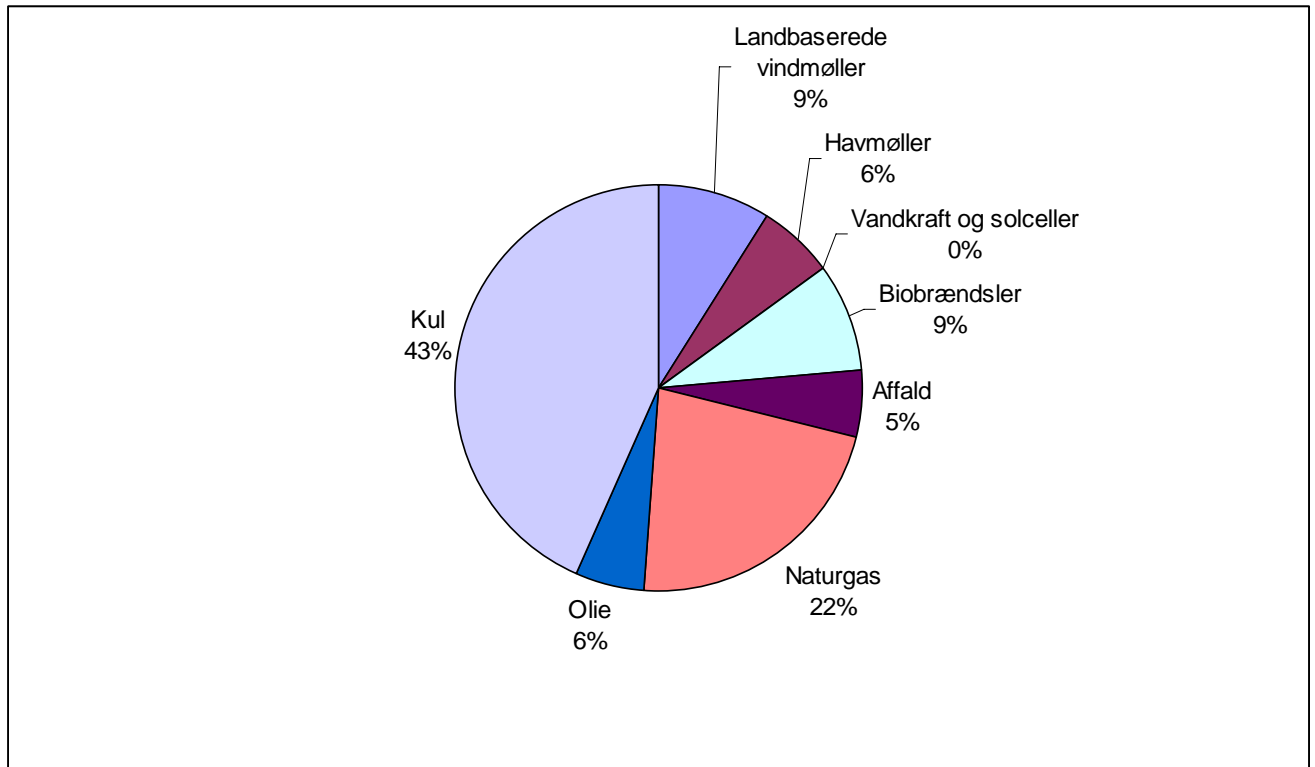
Den ikke-CO₂ neutrale andel af affaldet svarer til en emission i 2008 på 34 kg CO₂/GJ ud af en samlet CO₂ emission fra affaldsforbrænding på 112,1 kg CO₂/Gj (jfr. DMUs emissionsfaktorer, www.dmu.dk).

Det betyder at $1 \div (34/112,1) \times 100 = 70\%$ af el produktionen fra affald kan regnes som VE-el. Da den samlede elproduktion fra affald var 202.179 MWh i 2008, udgør VE-el 70 % heraf, svarende til 141.525 MWh.

Den samlede CO₂ emission fra elforbrug i Københavns Kommune, godskrevet for VE-elproduktion bliver hermed **1.118.405 tons CO₂/år**.

Fordelingen af elforbruget på forsyningsform er vist i Figur 3. Fordelingen er opgjort ud fra Energinet.dk's oplysninger om brændselsfordelingen for Øst-danmark i miljørapporten fra 2008.

Figur 3 *Fordeling af elforbruget på forsyningsform i Københavns Kommune, 2008*

4 Fjernvarmeforbrug

Det samlede fjernvarmeforbrug og CO₂ emissionen fra fjernvarme er beregnet efter Tier 1. Fjernvarmeforbrug og emissionsfaktorer er oplyst af Københavns Energi, KE. Emissionen er ved brug af 200% metoden i Københavns Kommune for 2008 opgjort til:

Tabel 4 Fjernvarmeforbrug og CO₂ emission fra fjernvarme i Københavns Kommune, 2008 beregnet efter 200 % metoden

Fjernvarme medie	Forbrug i MWh/år	Emissionsfaktor ved brug af 200 % metoden, i gCO ₂ /kWh	Emission tons CO ₂ /år
Vand	2.877.102	113	
Damp	1.250.498	154	
I alt (vægtet og korrigeret for affaldsbidrag)¹	4.127.600	138	569.458

¹ I-alt-emissionsfaktoren her er en vægtet middelværdi, korrigeret for affaldsændringer (gange faktor 1,1) som beskrevet i teksten herunder.

Emissionsfaktoren på 138 g CO₂/kWh er beregnet ud fra KEs tal som en gennemsnitlig, vægtet emissionsfaktor for vand og damp, og er yderligere korrigeret med en faktor 1,10 på grund af den højere emissionsfaktor for affald (se forklaring under elforsyning). Korrektionsfaktoren for varmeforbruget er væsentligt højere end for elforbrug, fordi den lokale fjernvarmeforsyning i København har en væsentlig højere brændselsandel af affald end den østdanske elproduktion.

5 Individuel opvarmning og procesvarme

5.1 Husholdninger og Handel og service

CO₂ emissionen fra individuel opvarmning i Handel og service er opgjort ved Tier 1 i CO₂ beregneren. Det betyder at landsemissionen fra Handel og Service som er opgjort af DMU for 2007 (tal for 2008 findes ikke endnu) er fordelt efter indbyggertal, korrijeret for fjernvarmedækningsgraden som følger:

Emissionen i Københavns kommune =

$$\begin{aligned} & \text{Landsemissionen} * N_{\text{indbyg,kbh}} (1-0,98)/N_{\text{indbyg,dk}}(1-0,46) \\ & = 789.576 \text{ tons CO}_2/\text{år} * 518.574 (1-0,98)/5.511.451 (1-0,46) \\ & = \mathbf{2.751 \text{ tons CO}_2/\text{år}} \end{aligned}$$

hvor:

$$\begin{aligned} N_{\text{indbyg, kbh}} &= \text{antal indbyggere i Københavns Kommune i 2008} \\ N_{\text{indb,dk}} &= \text{antal indbyggere i Danmark i 2008} \\ \text{Fjernvarmedækningsgraden i Københavns kommune i 2008} &= 0,98 \\ \text{Fjernvarmedækningsgraden i Danmark i 2008} &= 0,46 \end{aligned}$$

CO₂ emissionen fra individuel opvarmning af husholdninger er opgjort ved hjælp af Tier 2 i CO₂ beregneren. Det betyder at emissionen er beregnet ud fra et gennemsnitligt varmebehov pr. bolig (beregnet ud fra fjernvarmeforsyningen/antal boliger der er fjernvarmeforsynede) som følger:

$$\begin{aligned} \text{CO}_2 \text{ emission} &= \text{gennemsnitligt varmebehov pr. bolig} * (\text{antal boliger med NG} \\ & * \text{emissionsfaktoren for NG/virkningsgraden for naturgasfyr} + \text{antal boliger} \\ & \text{med oliefyring} * \text{emissionsfaktor for olie/virkningsgraden for oliefyr} + \text{antal} \\ & \text{boliger med øvrig opvarmning} * \text{emissionsfaktor øvrig opvarmning} \\ & \text{virkningsgraden for øvrig opvarmning}) \end{aligned}$$

Tabel 5 Varmeforbrug og CO₂ emissioner ved individuel opvarmning af boliger

Opvarmningsform	Antal boliger (DST)	Virkningsgrad	Emissionsfaktor tons CO ₂ /MWh	Forbrug MWh/år	Beregnet CO ₂ emission tons/år
Fjernvarme	263.350			4.127.600	
Naturgas	2	0,9	0,204	31	7
Olie	6.086	0,7	0,266	95.389	36.248
Elovn/elvarme	2.186	1	0,536	34.262	18.365
Andre ovne (brændeovne mv.)	2.788	1	0,141	43.698	6.161
I alt individuel opvarmning af boliger	12.509			173.380	60.781

Alternativ opgørelse ud fra KE estimat af energiforbrug til individuel opvarmning

CO₂ emissionen kan alternativt opgøres ud fra et estimeret varmekonsum. Ifølge oplysninger fra KE er den samlede fjernvarmedækning i Københavns Kommune 98%. Dvs. ca. 2 % af varmebehovet dækkes af individuel opvarmning. Da det samlede fjernvarmekonsum er opgjort til 4.127.600 MWh i 2008, udgør individuel opvarmning ca. $(4.127.600/0,98) \times (1-0,98) = 84.237$ MWh/år. Hvis dette forbrug fordeles procentvis på opvarmningsform som angivet i tabel 5, fås en CO₂ emission som vist i Tabel 6.

Tabel 6 CO₂ emission ved individuel opvarmning opgjort ud fra KE estimat af energiforbrug

Opvarmningsform	Antal boliger	Andel af individuel opvarmning	Estimeret varmekonsum MWh/år	Emissionsfaktor tons CO ₂ /MWh	Virkningsgrad	Beregnet CO ₂ emission tons/år
Naturgas	2	0,02%	13	0,204	0,9	3
Olie	6.764	54%	45.549	0,266	0,7	17.309
Elovn/elvarme	2.649	21%	17.839	0,536	1	9.561
Andre ovne (brændeovne mv.)	3.094	25%	20.835	0,141	1	2.938
I alt individuel opvarmning af boliger	12.509	100%	84.237			29.811

Det er CO₂ emissionen opgjort som i Tabel 6, der er anvendt i kortlægningen af CO₂ emissionerne i Københavns Kommune for 2008, idet det vurderes at KE har pålidelige estimater over fjernvarmedækningen på 98% og dermed over det

totale varmeforbrug i Københavns Kommune. Summen af fjernvarmeforbrug og individuelt varmeforbrug skal derfor stemme med KEs informationer om det samlede forbrug som også anvendes i varmeplanlægningen i Københavns Kommune.

5.2 Individuel opvarmning og procesvarme i industrien

CO₂ emissionen fra individuel opvarmning og procesvarme i industrien er opgjort ud fra Tier 1 i CO₂ beregneren. Det betyder at emissionen er opgjort ved fordeling af landsemissionen (fra 2007) ud fra indbyggertal som følger:

Emissionen i Københavns kommune =

$$\text{(Landsemissionen i DK} \div \text{emissionen fra de 8 største virksomheder i DK)} * N_{\text{indbyg,kbh}} / N_{\text{indbyg,dk}} = 2.669.000 * 518.574 / 5.511.451 = \mathbf{251.127 \text{ tons CO}_2/\text{år}}$$

hvor:

$N_{\text{indbyg,kbh}}$ = antal indbyggere i Københavns Kommune i 2008

$N_{\text{indb,dk}}$ = antal indbyggere i Danmark i 2008

Emissionen fra de 8 største virksomheder fratrækkes landsemissionen for at opnå en bedre tilnærmelse til en gennemsnitskommune. De virksomheder hvor emissionen er trukket ud af landstallet er:

Aalborg Portland
 Rockwool
 Holmegaard
 Haldor Topsøe
 Danisco
 Dansteel
 Dalum papir
 Marcicogen

Da ingen af de nævnte virksomheder har produktion i Københavns Kommunen er der ikke tilføjet emissionen fra en af de 8 virksomheder.

Alternativ opgørelse af CO₂ emissionen ud fra KE estimater

KE vurderede for 2005, at den emission, der var beregnet ud fra landsgennemsnittet ovenfor var alt for høj. KE anslog, at brændselsforbruget til industriel procesvarme i Københavns Kommune maksimalt udgjorde i størrelsesordenen 1/3 af bygasforbruget, som blev opgjort til 82.000 MWh i 2005⁴. Det skønnes derfor, at brændselsforbruget til individuel opvarmning i industrien kun udgjorde ca. 30.000 MWh/år. For 2008 er situationen den, at der totalt blev anvendt ca. 16,0 mio. m³ bygas, men gassens kvalitet blev fra 2007 ændret, så den ifølge KE har 20 % større brændværdi. Herved kan energiindholdet i gassen beregnes til 80.822 MWh. Med samme argumentation som for 2005, skulle brænd-

⁴ Thomas Hartmann, KE, samtale d. 12/11-2008

selsforbruget til individuel opvarmning i industrien således anslås til ca. 30.000 MWh/år, dvs. uændret i forhold til 2005.

Detaljerede tal for fordelingen af bygasforbruget modtaget fra KE viser imidlertid, at bygasforbruget til industrielle anvendelser for 2008 er langt mindre; af størrelsen 1 % af gasforbruget (omfatter industri, byggeri, anlæg samt engros-handel af køle/frysehuse). Med en emissionsfaktor på 224 kg CO₂/MWh, oplyst af KE for 2008, bliver emissionen herfra i størrelsesordenen **181 tons CO₂** i 2005. Det er denne emission, der er anvendt i opgørelsen af CO₂ emissionerne i Københavns Kommune for 2008.

5.3 Individuel opvarmning landbrug og gartnerier

Emissionen fra landbrug og gartnerier er 0 i Københavns Kommune.

6 Bygas

Bygas primært til madlavning, privat, i restauranter og institutioner, bidrager med en lille del af Københavns Kommunes CO₂ udledning fra individuelt brændselsforbrug. Emissionen fra bygas er opgjort efter Tier 2. Ifølge oplysninger fra KE var forbruget i 2008 80.014 MWh (med 1% til industrielle anvendelser fratrukket). Med en emissionsfaktor på 224kg CO₂/MWh oplyst af Københavns Energi bliver emissionen **17.923 tons CO₂**.

7 Trafik

7.1 Vejtrafik

CO₂ emissionen fra vejtrafik er opgjort ud fra Tier 3 i CO₂ beregneren, dvs. opgørelsen er baseret på et estimeret trafikarbejde i mio. km/år fordelt på køretøjskategorier som estimeret i basisfremskrivningen for trafik udført af COWI i 2008 for Københavns Kommune. Trafikarbejdet er ganget med emissionsfaktorer for de forskellige køretøjskategorier fremskrevet til 2008 fra basisfremskrivningen.

Tabel 7 Trafikarbejde og CO₂ emission fra biltrafik og motorcykler i Københavns Kommune, 2008

Køretøjskategori	Trafikarbejde i 2008, mio. km/år	Emissionsfaktor og CO ₂ /km	CO ₂ emission, tons/år
Personbiler	1309	211	276.199
Varebiler	185	268	49.589
Lastbiler	43	824	35.755
Busser	38	882	33.504
Motorcykler	17	96	1.600
I alt	1.592	2.281	396.647

7.2 Togtrafik

CO₂ emissionen fra togtrafik er opgjort ud fra Tier 3 i CO₂ beregneren, dvs. opgørelsen er baseret på estimeret trafikarbejde med tog i Københavns Kommune fra basisfremskrivningen for trafik udført af COWI i 2008 for Københavns Kommune. Emissionen i basisfremskrivningen er beregnet ved at gange emissionsfaktorer fra Trafikministeriets Model TEMA2000 på trafikarbejdet. For eldrevne tog er dog anvendt emissionsfaktoren 511 kg CO₂/MWh som er beregnet i afsnit 3 i nærværende rapport.

Tabel 8 Trafikarbejde og CO₂ emission fra diesel tog i Københavns Kommune, 2008

Togkategori	Trafikarbejde i 2008, km/år	Emissionsfaktor g CO ₂ /km	CO ₂ emission, tons/år
Persontog, fjerntog, diesel	758.357	4.037	3.061
Godstog, diesel	4.019	22.496	90
I alt	762.376	26.533	3.152

Elforbruget til tog er opgjort i

Tabel 9, beregnet ud fra en samlet opgørelse af elforbruget til togdrift i 2008 fra DONGenergy, idet der er antaget samme fordeling af forbruget mellem togtyperne som i 2007 som angivet i Basisfremskrivningen udført af COWI i 2008 for Københavns Kommune. Forbrugsdata fra 2007 til Basisfremskrivningen er baseret på detaljerede beregninger ud fra faktisk togdrift. En ny detaljeret beregning for faktisk togdrift i 2008 ville kræve en betydelig indsats, der ikke har kunnet rummes i nærværende opdateringsarbejde.

Tabel 9 Elforbrug og CO₂ emissioner for eldrevne tog i 2008

Togkategori	Fordeling, togtyper, kWh, 2007	Fordeling, %	Beregnet forbrug, kWh, 2008	Emissionsfaktor g CO ₂ /km	CO ₂ emission, tons/år
S-tog	42.672.770	57%	60.624.448	511	30.954
Metro	11.114.008	15%	15.789.474	511	8.062
Passager-tog	19.924.970	27%	28.307.052	511	14.453
Godstog	1.415.339	2%	2.010.747	511	1.027
I alt	75.127.087	100%	106.731.721		54.496

Den samlede CO₂ emission fra togtrafik kan hermed opgøres til 3.152 + 54.496 = **57.648 tons CO₂/år** i 2008.

7.3 Flytrafik

CO₂ emissionen fra flytrafik er opgjort ud fra Tier 1 i CO₂ beregneren, dvs. landsemissionen (for 2007) er fordelt efter indbyggertal som følger:

Emissionen i Københavns kommune =

Landsemissionen i DK * $N_{\text{indbyg,kbh}}/N_{\text{indbyg,dk}} = 106.696 * 518.574/5.511.451 =$
10.039 tons CO₂/år

hvor:

$N_{\text{indbyg, kbh}}$ = antal indbyggere i Københavns Kommune i 2008

$N_{\text{indb, dk}}$ = antal indbyggere i Danmark i 2008

Landsemissionen i ovennævnte beregning omfatter kun indenrigstrafik i overensstemmelse med den opgørelses metode der anvendes af DMU ved beregning af de nationale emissioner.

7.4 Skibstrafik (rutetrafik)

CO₂ emissionen fra skibstrafik er opgjort ud fra Tier 1 i CO₂ beregneren, dvs. landsemissionen er fordelt efter indbyggertal som følger:

Emissionen i Københavns kommune =

Landsemissionen i DK * $N_{\text{indbyg, kbh}} / N_{\text{indbyg, dk}} = 453.589 * 518.574 / 5.511.451 =$
42.678 tons CO₂/år

hvor:

$N_{\text{indbyg, kbh}}$ = antal indbyggere i Københavns Kommune i 2008

$N_{\text{indb, dk}}$ = antal indbyggere i Danmark i 2008

Landsemissionen i ovennævnte beregning omfatter kun indenrigstrafik i overensstemmelse med den opgørelsesmetode der anvendes af DMU ved beregning af de nationale emissioner.

7.5 Fiskeri

CO₂ emissionen fra fiskeri er 0 i Københavns Kommune

7.6 Non-road industri

Non-road industri omfatter emissioner fra brændstofforbrug i ikke-vejgående maskiner som gravemaskiner, trucks etc. der anvendes i f.eks. byggeprojekter, metro arbejde mv.

CO₂ emissionen fra non-road industri er opgjort ud fra en modificeret Tier 1 metode i forhold til CO₂-beregneren, idet landsemissionen er fordelt efter Københavns kommunes andel i byggeomkostningerne i Danmark i stedet for efter indbyggertal som følger. Bemærk, at tilsvarende tal ikke er tilgængelige for 2008. Der er derfor anvendt 2005 tal som tilnærmelse. For den totale landsemission er dog anvendt det nyeste tilgængelige tal, nemlig 2007 (fra DMU):

Emissionen i Københavns kommune =

Landsemissionen i DK * $N_{\text{byggeomk., kbh}} / N_{\text{byggeomk., dk}} = 1.087.503 * 7.119.000 / 210.817.000 =$
36.723 tons CO₂/år

hvor:

$N_{\text{byggeomk., kbh}}$ = Københavns Kommunes byggeomkostninger 2005 i 1000 kr.

$N_{\text{byggeomk., dk}}$ = Danmarks byggeomkostninger i 2005 i 1000 kr.

Oplysninger om byggeomkostninger er fundet i Danmarks Statistik, tabel GF4.

7.7 Non-road landbrug og skovbrug

Non-road landbrug og skovbrug er 0 i Københavns Kommune.

7.8 Non-road have/hushold

Non-road have/hushold omfatter emissioner fra brændstofforbrug i ikke-vejgående maskiner som græsslåmaskiner, fræsere etc.

CO₂ emissionen fra non-road industri er opgjort ud fra en modificeret Tier 1 i CO₂ beregneren, idet landsemissionen er fordelt efter Københavns Kommunes andel af parcel-, række-, kæde-, dobbelthuse og døgninstitutioner, i stedet for efter indbyggertal som følger. Bemærk, at tilsvarende tal ikke er tilgængelige for 2008. Der er derfor anvendt 2005 tal som tilnærmelse. For den totale landsemission er dog anvendt det nyeste tilgængelige tal, nemlig 2007 (fra DMU):

Emissionen i Københavns kommune =

$$\text{Landsemissionen i DK} * N_{\text{huse, kbh}} / N_{\text{huse, dk}} = 231.973 * 22.259 / 1.591.726 = \mathbf{3.244 \text{ tons CO}_2/\text{år}}$$

hvor:

$N_{\text{huse, kbh}}$ = antal parcel-, række-, kæde-, dobbelthuse og døgninstitutioner i Københavns Kommune 1. januar 2005

$N_{\text{huse, dk}}$ = antal parcel-, række-, kæde-, dobbelthuse og døgninstitutioner i Danmark 1. januar 2005

8 Procesemissioner

8.1 Industrielle processer

Procesemissioner omfatter de CO₂ emissioner der fremkommer ved industrielle processer og som ikke skyldes et brændselsforbrug. CO₂ emissionen fra processer er opgjort efter Tier 2 i CO₂ beregneren.

I Københavns Kommune er der kun 1 virksomhed med procesemission, nemlig Amagerværket, som bruger kalk (CaCO₃) i røggasrensningen. Kalk afspalter CO₂ under processen. Emissionen beregnes som forbrugt mængde kalk * emissionsfaktor for CO₂ afgivelse fra kalk fra DMU.

Tabel 10 CO₂ emission fra brug af kalk i røggasrensningen på Amagerværket

Kalkforbrug 2008, tons/år	Emissionsfaktor, tons CO ₂ /tons kalk	Emission, tons CO ₂ /år
7.034	0,44	3.095

8.2 Raffinaderier og flaring

Emissionen fra raffinaderier og flaring er 0 i København.

8.3 Opløsningsmidler

Opløsningsmidler, VOC'er er også en klimagas og giver derfor et CO₂ ekvivalent bidrag.

CO₂ emissionen fra opløsningsmidler er opgjort ud fra Tier 1 i CO₂ beregneren, dvs. landsemissionen er fordelt efter indbyggertal som følger:

Emissionen i Københavns kommune =

Landsemissionen i DK * $N_{\text{indbyg,kbh}} / N_{\text{indbyg,dk}} = 87.077 * 518.574 / 5.511.451 =$
8.193 tons CO₂/år

hvor:

$N_{\text{indbyg, kbh}}$ = antal indbyggere i Københavns Kommune i 2008
 $N_{\text{indb, dk}}$ = antal indbyggere i Danmark i 2008

9 Landbrug

Emissioner fra landbrug og skovbrug er 0 i Københavns Kommune

10 Arealanvendelse

10.1 Etablering af vådområder

Der er ikke etableret nye vådområder i Københavns Kommune.

10.2 Parker og vejtræer

Der er de sidste 3 år (2005-2007) oppløjet 139.245 m² græsarealer, svarende til ca. 5 ha/år i gennemsnit. Effekten af dette på CO₂ optag er forsvindende og kan ikke registreres i CO₂ beregneren.

10.3 Forbrug af handelsgødning, kalk og spagnum

Forbruget af handelsgødning, kalk og spagnum og den tilhørende CO₂ emission er opgjort på Tier 2 i CO₂ beregneren.

Tabel 11 CO₂ emission fra brug af handelsgødning, kalk og spagnum i kommunale anlæg

	Forbrug i kommunale anlæg i 2008, kg	CO ₂ emission i tons/år
Handelsgødning	45.710	260
Kalk (CaCO ₃)	0	0
Spagnum	0	0
I alt		260

10.4 Skove

Der har ikke været skovrejsning af betydning i Københavns Kommune i 2005.

11 Affald

Der er for Københavns Kommune foretaget en detaljeret beregning af CO₂-emissionen fra affaldsdeponering ud fra detaljerede oplysninger om mængden af gasdannende affald, der er deponeret på AV Miljø.

Vurderingen omfatter kun det CO₂-udslip, der er knyttet til opsivning og omsætning af metan genereret af den organiske del af det deponerede affald. CO₂ emissionen fra maskinanvendelsen er indeholdt i tallet for non-road industri i afsnit 7.6. Som beskrevet i AV-Miljø's årsrapporter er gasgenereringen fra det affald, der deponeres på AV Miljø i dag, meget begrænset, og det vurderes ud fra de foretagne fluxkammermålinger, at den opsivende metangas vil blive omsat til CO₂ i afdækningslagene. Det er forudsat, at dette i princippet også har været tilfældet fra de tidligere års deponeringer, da mængden af gasgenererende affald til losseplads lovgivningsmæssigt har været begrænset i mange år.

For 2007 blev de genererede gasmængder beregnet ud fra affaldsmængderne leveret til AV Miljø fra Københavns Kommune dette år ved hjælp af IPPC's lossepladsmodel (idet det er antaget, at mængderne for 2007 er typiske). Den årligt genererede gasmængde blev på denne måde regnet som den samlede gasmængde genereret ud fra de angivne affaldsmængder af hver af de relevante typer over modellens 80-årige periode. Det er selvfølgelig ikke korrekt, men ved at beregne det på denne måde tages der samtidigt højde for den gasmængde, der det pågældende år genereres som følge af affald deponeret i de foregående år (under forudsætning af uændrede affaldsmængder og sammensætninger fra år til år). Gasmængden blev her beregnet ud fra Københavns Kommunes andel af den samlede affaldsmængde tilført AV Miljø. På denne måde blev beregnet, at der fra Københavns Kommunes affald genereres 1.485 tons CO₂. Heri er dels medregnet den CO₂, der dannes ved omsætning af den producerede metan i afdækningslagt, dels direkte med lossepladsgassen emitterede CO₂-mængde.

For 2008 kendes den overordnede sammensætning af affaldet tilført fra Københavns Kommune, og gasproduktionen kan således beregnes direkte ud fra denne. Således en metanproduktion for 2008 på ca. 115 ton for Københavns Kommune, hvilket omsættes i afdækningslaget til ca. 320 tons CO₂. Herudover vil gassen i sig selv indeholde ca. 390 tons CO₂, i alt knap **710 tons CO₂**.

Oplysninger om mængder og sammensætning af det deponerede affald fra Københavns Kommune er hentet i AV Miljø's årsrapport fra 2008 mens nødvendige oplysninger om udformning af cellerne er hentet fra baggrundrapporten.

I European Communities (2001) er samlet data om energiforbrug til de forskellige håndteringsprocesser på en losseplads. Det er anført, at dette vil afhænge af den konkrete praksis, men man har valgt at tage udgangspunkt i en stor engelsk losseplads, som håndterer godt 2 mio. tons affald per år. Her er det beregnet, at håndteringen af affaldet (som omfatter de i Tabel X-1 anførte aktiviteter) medfører et CO₂-udslip svarende til 1,2 kg CO₂ per ton affald.

Der er i 2008 deponeret de i tabel X-2 angivne typer og mængder af affald på AV Miljø fra Københavns Kommune. Heri er ikke indregnet den midlertidige opbevaring af forbrændingsegnet affald, der løbende tilbageføres til forbrændingsanlæggene.

Af de i Tabel 12 nævnte affaldstyper er der på basis af oplysninger fra IPCC lossepladsmodel samt informationer fra livscyklusanalyseværktøjet EASEWASTE regnet med, at der er et potentielt om end lavt gasgenererende indhold i de affaldstyper, der i tabellen er markeret med fed skrift.

Der er regnet med, at der ikke sker en væsentlig indbygning af carbon i afdækningslagene biomasse i forhold til den totale mængde, og der regnes med, at gassen består af ca. 55 % metan og ca. 45 % CO₂ inden oxidationen.

Tabel 12 AV Miljø. Affaldstyper og -mængder modtaget til deponering i 2008 fra Københavns Kommune

Affaldstype	Deponeret mængde, tons
Deponeringsegnet	6,08
Inert	3,77
Slam	0,82
Sandfangssand	0,05
Imprægneret træ	0,07
Forbrændingsegnet	19,73
Gadefej	3,26
Skrot	11,44
I alt	45,23

Affaldsplan 2012 indeholder en oversigt over den forventede udvikling i en del af kategorierne beskrevet i Tabel 12. Ifølge affaldsplan 2012 kan der ikke ventes nogen væsentlig udvikling i nogen af de nævnte kategorier.

Referencer

DTU, Vand & Miljøteknologi (2008): EASEWASTE 2008.

European Communities (2001): Waste Management Options and Climate Change. Final report to the European Commission, DG Environment, udarbejdet af AEA Technology.

IPPC (2007): Model for beregning af CO₂-ækvivalente emissioner fra deponering.

AV Miljø (2009): Miljørapport 2008

Københavns Kommune (2008): Forslag til Affaldsplan 2012.

12 Spildevand

CO₂ emissionen fra spildevand er opgjort ved Tier 2 i CO₂ beregneren ud fra følgende data:

Tablet 13 *Spildevandsaktiviteter der giver anledning til emission af drivhusgasser (Methan og Lattergas).*

Parameter	Værdi i 2008 ¹	Enhed
Totalt organisk nedbrydeligt materiale i indløbsspildevandet til kommunale, private og industrielle renselanlæg	29.442	tons BI ₅ /år
Slammængder til forbrænding	20.778	Tons tørstof/år
Slammængder til biogasproduktion	0	Tons tørstof/år
Slammængder til genanvendelse	0	Tons tørstof/år
Fraktion af indbyggere tilsluttet det kommunale spildevandssystem	100	%
Nitrogen i udløbsspildevandet fra renselanlæg	513.000	kg N/år
Nitrogen i udløbsspildevandet fra særskilt industri	0	kg N/år
Nitrogen i udløbsspildevandet fra spredt bebyggelse	0	kg N/år
Nitrogen i udløbsspildevandet fra regnvandsbetingede udløb	9.000	kg N/år
Nitrogen i udløbsspildevandet fra dambrug	0	kg N/år

¹Det mindre bidrag fra nitrogen i udløbsspildevandet fra regnvandsbetingede udløb er for 2005.

På baggrund af disse oplysninger er CO₂ bidraget fra spildevand i 2008 beregnet til: **11.112 tons CO₂/år**. Beregningen er udført i CO₂Beregneren, med de nyeste indlagte emissionsfaktorer, nemlig 2006 data.